

Sygn. akt I ACa 91/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Beata Kozłowska (spr.)

Sędziowie: SA Maciej Dobrzyński

SO (del.) Jacek Sadowski

po rozpoznaniu w dniu 3 października 2012 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W.

przeciwko M. G. (1) i M. G. (2)

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 4 listopada 2011 r., sygn. akt I C 124/11

oddala apelację.

Sygn. akt I ACa 91/12

Uzasadnienie:

Powódka Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. w pozwie z dnia 9 marca 2010 r. wniosła o orzeczenie nakazem zapłaty, że pozwani M. G. (2) i M. G. (1) mają zapłacić powódce kwotę 79 260,97 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 10 grudnia 2009 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu, zaś w przypadku wniesienia przez pozwanych w terminie zarzutów i skierowania sprawy do rozpoznania w trybie zwykłym - wniosła o utrzymanie nakazu zapłaty w mocy. W uzasadnieniu swych żądań powódka wskazała, iż powództwo opiera na wystawionym przez pozwanego i poręczonym przez pozwaną wekslu in blanco, wypełnionym przez powódkę na skutek niedotrzymania przez pozwanych terminu spłaty zobowiązania wynikającego z zawartej przez powódkę z pozwanym za zgodą pozwanej umowy z dnia 29 listopada 2004 r. o dofinansowanie projektu w ramach Programu i Uzupelnienia Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004 – 2006”.

W dniu 20 kwietnia 2010 roku Sąd Okręgowy w Warszawie wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym pod sygn. akt I Nc 68/10, uwzględniając żądanie pozwu w całości.

Pozwani M. G. (2) i M. G. (1) w zarzutach od nakazu zapłaty wnieśli o uchylenie nakazu zapłaty i oddalenie powództwa.

Pozwani podnieśli, że M. G. (2) spełnił wymóg posiadania odpowiednich kwalifikacji zawodowych wymaganych do uwzględnienia wniosku o dofinansowanie, posiadał on bowiem wykształcenie średnie nierolnicze w dniu 27 kwietnia 2008 r., a więc przed upływem 5 - letniego terminu, liczonego od dnia przejścia przez niego gospodarstwa rolnego, tj.

od dnia 1 grudnia 2003 r., legitymując się w tym samym czasie 4,5 - letnim stażem prowadzenia tegoż gospodarstwa. W powyższym okresie spełnił on także wymóg posiadania wykształcenia podstawowego i co najmniej 5 - letniego stażu prowadzenia gospodarstwa. Pozwani podkreślili nadto, że M. G. (2) nie poprzestał na zdobyciu wykształcenia średniego, gdyż natychmiast po uzyskaniu świadectwa rozpoczął naukę w celu uzyskania tytułu technika rolnika, który to tytuł - bez żadnych przerw w nauce - uzyskał w dniu 17 stycznia 2010 r. Była to wówczas najszybsza droga do zdobycia powyższego tytułu z uwagi na wprowadzane zmiany w szkolnictwie i związanymi z nimi likwidacjami niektórych ośrodków, o czym pozwany wielokrotnie informował powodową Agencję. W konsekwencji, zdaniem pozwanych, brak było podstaw do żądania przez powódkę zwrotu udzielonej pomocy finansowej poprzez wypełnienie weksla.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. w odpowiedzi na zarzuty pozwanych podtrzymała żądanie pozwu, podkreślając, że zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 817/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej - warunki dotyczące pomocy w podejmowaniu działalności przez młodych rolników ustanowione w art. 8 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 muszą być spełnione w chwili podjęcia indywidualnej decyzji o przyznaniu wsparcia. Powódka zwróciła uwagę, że pozwany składając wniosek o dofinansowanie oświadczył, że nie spełnia kryterium kwalifikacji zawodowych (pkt 13.5.b wniosku), a także nie posiada odpowiedniego stażu pracy w gospodarstwie rolnym, jako domownik (pkt 13.4 wniosku), i zobowiązał się do uzupełnienia wykształcenia w okresie 5 lat od dnia rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa, tj. do dnia 1 grudnia 2008 r. W umowie o dofinansowanie pozwany zobowiązał się nadto do złożenia w powyższym okresie w Oddziale Regionalnym Agencji dokumentu poświadczającego uzupełnienie wykształcenia. M. G. (2) w dniu składania wniosku o dofinansowanie legitymował się wykształceniem podstawowym, jednakże wykształcenie to bez wymaganego (tj. 5 - letniego) stażu pracy nie było wystarczające do spełnienia zobowiązania wynikającego z umowy. Za staż pracy uznawało się bowiem okres, w którym wnioskodawca podlegałby ubezpieczeniu społecznemu w KRUS, jako domownik oraz okres, w którym rolnik prowadził przejęte gospodarstwo rolne. Staż ten mógł być uwzględniony jedynie na datę przyznania wsparcia i nie podlegał uzupełnieniu, gdyż uzupełnić można było jedynie wykształcenie. Powódka podniosła, że pozwany nie spełnił także warunków przewidzianych w wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który dopuścił możliwość wyrażenia przez Agencję zgody na wydłużenie okresu 5 - letniego na uzupełnienie wykształcenia, jeżeli dzień, w którym upływa 5 - letni termin na spełnienie zobowiązania do uzupełniania wykształcenia przypada w trakcie ostatniego roku/semestru nauki. Zdaniem Agencji pozwany winien był mieć elementarną wiedzę w zakresie możliwości spełnienia w/w przesłanek poprzez wybór odpowiedniej szkoły.

Wyrokiem z dnia 4 listopada 2011 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uchylił nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym w dniu 20 kwietnia 2010 roku sygn. akt I Nc 68/10 i powództwo oddalił oraz zasądził od powódki Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. na rzecz pozwanych M. G. (1) i M. G. (2) solidarnie kwotę 2.973 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Swe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych i następujących ocenach prawnych:

W dniu 1 grudnia 2003 r. M. G. (2) na podstawie umowy darowizny otrzymał od swych rodziców zabudowaną nieruchomość rolną o powierzchni 7,22 ha, położoną we wsi O., gmina R..

W dniu 19 października 2004 r. M. G. (2) złożył na piśmie w (...) Oddziale (...) Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. wniosek o dofinansowanie realizacji projektu w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego - „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” w zakresie działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom”. We wniosku tym, jako datę rozpoczęcia po raz pierwszy samodzielnego prowadzenia gospodarstwa rolnego podał 1 grudnia 2003 r., zaznaczając zarazem, że jest ubezpieczony na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jako prowadzący gospodarstwo rolne i nigdy nie był ubezpieczony jako domownik. Nadto, M. G. (2) zazaczył rubrykę „Uzupełnienie wykształcenia nastąpi w okresie 5 lat od dnia rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa”. W dacie składania przedmiotowego wniosku należące do niego

gospodarstwo rolne spełniało kryterium żywotności ekonomicznej oraz minimalne standardy w zakresie higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt.

Ubezpieczeniem społecznym rolników M. G. (2) jest objęty od 1 grudnia 2003 r. i z tego tytułu opłaca składki zaś wcześniej pracował w gospodarstwie wraz z rodzicami.

W dniu 29 listopada 2004 r. pomiędzy Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą w W. a M. G. (2), jako beneficjentem, została zawarta umowa nr (...) o dofinansowanie projektu. Agencja nie badała wówczas poziomu wykształcenia pozwanego, pozwany, jako beneficjent, ani jego żona nie zapoznali się dokładnie z treścią umowy, jednak urzędnik przyjmujący wniosek pomagał im przy wypełnieniu wniosku, odpowiadał na pytania, a także zapewnił M. G. (2), iż zdąży on uzupełnić wykształcenie w wymaganym terminie.

W § 5 ust. 1 pkt 1, 9 i 10 umowy beneficjent zobowiązał się do prowadzenia gospodarstwa rolnego, w tym prowadzenia działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, przez okres co najmniej 5 lat od dnia dokonania wypłaty pomocy przez Agencję, do uzupełnienia wykształcenia w celu spełnienia wymogu dotyczącego kwalifikacji zawodowych w przypadku, gdy wymóg ten nie był spełniony w dniu złożenia wniosku o dofinansowanie realizacji projektu, a także do złożenia w oddziale regionalnym dokumentów potwierdzających wypełnienie zobowiązań określonych w pkt 7 - 9, przed upływem 5 lat od rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego.

W umowie nie zawarto dokładnych informacji na temat szczegółowych zasad uzupełniania wykształcenia - szczegółowy wykaz kierunków studiów i specjalności oraz tytułów kwalifikacyjnych wymaganych w ramach działania 1.2. „Ułatwianie startu młodym rolnikom” został określony w Załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 września 2004 r. w sprawie przyjęcia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” (Dz.U. Nr 207, poz. 2117).

W § 6 ust. 1 pkt 3 umowy pozwany m.G., jako beneficjent, zobowiązał się do zwrotu pomocy wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, liczonymi od dnia wypłacenia przez Agencję pomocy, w przypadku niewypełnienia co najmniej jednego z zobowiązań, o których mowa w § 5 ust. 1 Umowy. W przypadku stwierdzenia zaistnienia tej okoliczności, Agencja wzywała beneficjenta do zwrotu otrzymanej pomocy wraz z odsetkami. Zabezpieczeniem należytego wykonania przez beneficjenta zobowiązań określonych w umowie był weksel niezupełny (in blanco) wraz z deklaracją wekslową.

Do umowy została nadto załączona pisemna deklaracja małżonki Beneficjenta - M. G. (1) o wyrażeniu zgody na zawarcie przedmiotowej umowy. Na wekslu stanowiącym zabezpieczenie wykonania umowy jako wystawca podpisał się M. G. (2), zaś jako poręczyciel - jego żona M. G. (1), która również podpisała deklarację wekslową.

Na podstawie umowy z dnia 29 listopada 2004 r. pozwanemu M. G. (2) została wypłacona pomoc finansowa w kwocie 50 000 zł.

W dacie podpisywania przedmiotowej umowy M. G. (2) (ur. (...)) posiadał wykształcenie podstawowe. W celu uzupełnienia wykształcenia z dniem 27 kwietnia 2008 r. ukończył on Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w C., woj. (...), zaś w dniu 17 stycznia 2010 r. dwuletnią Szkołę Policealną w C., uzyskując tytuł technika rolnika. W trakcie nauki, informował on Agencję o zdobywaniu wykształcenia średniego, jednak po roku od jej rozpoczęcia został powiadomiony, że winien uzupełnić swe wykształcenie do minimum średniego rolniczego.

W 2005 r. M. G. (2), zapisując się do szkoły w Centrum (...) w C., nie mógł być przyjęty po szkole podstawowej do technikum 4 - letniego kształcącego w zawodzie technik rolnik, ponieważ taka szkoła w Centrum (...) w C. nie istniała. Nadto, po szkole podstawowej nie mógł on rozpocząć nauki w Szkole Policealnej, ponieważ podstawą programową do nauczania w Szkole Policealnej było ukończenie szkoły średniej, tj. liceum lub technikum.

W dniu 24 marca 2009 r. Agencja zwróciła się do M. G. (2) o zwrot przyznanej pomocy finansowej z uwagi na nieuzupełnienie wykształcenia w wymaganym terminie.

W odpowiedzi na to wezwanie, w piśmie z dnia 7 kwietnia 2009 r. pełnomocnik M. G. (2) podniósł, że Agencja przyznając dofinansowanie miała pełną wiedzę, że pozwany będzie uzupełniał swe wykształcenie w trybie właściwym dla polskiego systemu edukacji, co też czynił wybierając najkrótszą z możliwych dróg edukacyjnych do osiągnięcia tego celu.

W piśmie z dnia 20 sierpnia 2009 r. Agencja poinformowała M. G. (2), że jego odwołanie dotyczące zwrotu pomocy zostało rozpatrzone negatywnie, zarzucając mu przy tym niedołożenie należytej staranności w terminowym uzyskaniu odpowiedniego wykształcenia. Zarazem Agencja poinformowała go, że samodzielnie nie mogła ocenić, jak długo w rzeczywistości będzie trwał proces jego kształcenie i czy będzie on w stanie wypełnić zobowiązania w zakresie uzupełnienia wykształcenia w okresie nie dłuższym niż 5 lat od dnia rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego. Zdaniem Agencji - wiedząc, że w Centrum (...) w C. nie istnieje technikum rolnicze i wobec braku zapewnienia, że ruszy nabór na kierunku umożliwiającym zdobycie odpowiedniego wykształcenia w roku szkolnym 2005-2006, winien był on podjąć starania, by znaleźć szkoły prowadzące taki nabór.

Po wypełnieniu weksla na kwotę 79 260,97 zł pismem z dnia 24 listopada 2009 r. - Agencja wezwała M. G. (2) i M. G. (1) do zapłaty sumy wekslowej. Wezwanie to M. G. (2) i M. G. (1) otrzymali w dniu 2 grudnia 2009 r., jednak nie zwrócili otrzymanej uprzednio kwoty pomocy finansowej.

M. G. (2) prowadził otrzymane przez rodziców gospodarstwo przez cały pięcioletni okres od daty jego otrzymania i prowadzi je nadal, pracując ponadto jako kierowca. Otrzymane dofinansowanie przeznaczył na produkcję, którą prowadził w zakresie upraw papryki na największą skalę do 2008 r., ale wraz z uprawą ogórków prowadzi ją na mniejszą skalę do chwili obecnej. Dodatkowo na tym terenie uprawiane jest zboże, które było przeznaczane na własne potrzeby, a także do hodowli kur i gołębi przez jego ojca. Na przedmiotowej nieruchomości znajdują się także łąki, które są przez niego koszone, a siano było do tej pory przekazywane jego siostrze, bądź darowane innym osobom.

M. G. (2) jest żonaty, ma dwoje dzieci w wieku 6,5 i 4,5 roku. Żona M. G. (1) pomaga mu w prowadzeniu gospodarstwa, a nadto prowadzi własną działalność gospodarczą w zakresie transportu od końca 2007 r., która obecnie przynosi straty z uwagi na ogłoszenie upadłości przez kontrahenta.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że powyższy stan faktyczny ustalił w oparciu o treść powołanych i niekwestionowanych przez strony dowodów z dokumentów, a także na podstawie wiarygodnych zeznań świadka D. K. i dowodu z przesłuchania obojga pozwanych. Sąd Okręgowy wskazał, iż stan faktyczny w istocie nie był sporny między stronami.

Sąd Okręgowy uznał powództwo za niezasadne.

Wobec odnoszenia się przez obydwie strony procesu do stanowiącego causa wystawienia weksla in blanco stosunku podstawowego, spór z płaszczyzny prawa wekslowego przeniósł się na ogólną płaszczyznę stosunku prawa cywilnego, który legł u podstaw wystawienia weksla, tj. stosunku zobowiązaniowego wynikającego z zawartej przez strony umowy nr (...) z dnia 29 listopada 2004 r.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że celem działania 1.2 „Ułatwienie startu młodym rolnikom” było ułatwianie zakładania lub przejmowania gospodarstw rolnych przez młodych rolników oraz wsparcie modernizacji tych gospodarstw, co w efekcie miało się przyczynić do poprawy kondycji ekonomicznej tych gospodarstw, zwłaszcza przez dostosowanie produkcji do wymogów rynku, poprawy jej jakości oraz stosowanie technologii efektywnych pod względem ekonomicznym i przestrzegających wymagań w zakresie bezpieczeństwa pracy, higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt. Zgodnie z treścią Załącznika do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i

modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” (Dz.U. nr 207, poz. 2117) pomoc mogła być przyznana rolnikowi, który:

1. jest pełnoletni i w dniu zawarcia umowy o dofinansowanie projektu nie przekroczył 40 roku życia;
2. po raz pierwszy podjął prowadzenie gospodarstwa rolnego;
3. jest ubezpieczony na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jako prowadzący gospodarstwo rolne;
4. posiada odpowiednie kwalifikacje zawodowe, albo uzupełni swoje wykształcenie w okresie nie dłuższym niż 5 lat od chwili podjęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Za osobę, która po raz pierwszy podjęła prowadzenie gospodarstwa rolnego uważało się osobę, która po raz pierwszy stała się posiadaczem samoistnym lub zależnym gospodarstwa rolnego, nie wcześniej niż 12 miesięcy przed podjęciem przez(...) decyzji o udzieleniu pomocy.

Wymóg posiadania odpowiednich kwalifikacji zawodowych był natomiast spełniony, gdy beneficjent posiadał:

- a) wykształcenie wyższe lub średnie rolnicze;
- b) zasadnicze zawodowe wykształcenie rolnicze lub tytuł kwalifikacyjny w zawodzie przydatnym do prowadzenia działalności rolniczej i co najmniej 3 - letni staż pracy w gospodarstwie rolnym;
- c) wykształcenie wyższe w kierunku innym niż rolniczy i co najmniej 3 - letni staż pracy w gospodarstwie rolnym albo wykształcenie wyższe na kierunku innym niż rolniczy i ukończone studia podyplomowe na kierunku związanym z rolnictwem, albo wykształcenie średnie nierolnicze i co najmniej 3 - letni staż pracy w gospodarstwie rolnym;
- d) wykształcenie podstawowe lub zasadnicze zawodowe i co najmniej 5 - letni staż pracy w gospodarstwie rolnym.

Za staż pracy w gospodarstwie rolnym uznawało się okres, w którym wnioskodawca podlegał ubezpieczeniu społecznemu w KRUS jako domownik, oraz okres, w którym rolnik prowadził przejęte gospodarstwo rolne.

W przypadku, gdy wnioskodawca nie spełniał wymagań w zakresie kwalifikacji zawodowych, pomoc mogła być przyznana pod warunkiem, że wnioskodawca uzupełni swoje wykształcenie w okresie nie dłuższym niż 5 lat od chwili podjęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego.

W niniejszej sprawie bezspornym był fakt zawarcia umowy w dniu 29 listopada 2004 r., wypłacenie pomocy pozwanemu w kwocie 50 000 zł, spełnienie przez pozwanego wszystkich warunków umowy, poza warunkiem uzupełnienia wykształcenia i złożenia stosownych świadectw potwierdzających tę okoliczność. Niespornym było również fakt, że pozwany uzupełnił wykształcenie, ale po terminie określonym w umowie.

M. G. (2) spełniał wymienione powyżej kryteria w zakresie wieku, samoistnego posiadania gospodarstwa przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy oraz ubezpieczenia na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Jego gospodarstwo rolne spełniało wymogi w zakresie żywotności ekonomicznej, ochrony środowiska i higieny już w dacie składania wniosku o dofinansowanie i było przez niego prowadzone w sposób ciągły przez okres 5 lat od dnia wypłaty pomocy.

Spór w niniejszej sprawie dotyczył natomiast przede wszystkim tego, czy pozwany miał obiektywną możliwość uzupełnienia wykształcenia do wymaganego poziomu w terminie 5 lat od chwili podjęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego i czy w tej mierze dochował on należytej staranności.

Sąd Okręgowy wskazał, że kryteria dotyczące kwalifikacji zawodowych, zarówno w zakresie stażu pracy w gospodarstwie rolnym, jak i wykształcenia, nie zostały szczegółowo określone w treści zawartej przez strony umowy. Co prawda, w umowie znajdowało się odesłanie do regulacji przewidzianych w załącznikach do rozporządzenia

Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 września 2004 r. i z dnia 8 września 2004 r. dotyczących Programu i uzupełnienia Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, to jednak również te regulacje nie były w pełni jednoznaczne i czytelne dla przeciętnych odbiorców, jakimi byli beneficjenci przedmiotowego Programu. W szczególności wątpliwości może budzić kwestia liczenia stażu pracy w gospodarstwie, albowiem ani z umowy, ani z rozporządzeń nie wynika, jakoby staż ten był uwzględniany jedynie na datę podjęcia przez Agencję decyzji o przyznaniu pomocy i nie mógł on być następnie uzupełniony. Wymóg spełnienia niektórych warunków, w tym także w zakresie stażu pracy, na datę podjęcia decyzji o przyznaniu pomocy wynikał jedynie z art. 4 rozporządzenia Komisji (WE) nr 817/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej.

Co prawda, za brakiem możliwości uzupełnienia warunku staży pracy po uzyskaniu pomocy przemawiało postanowienie umowne, zgodnie z którym beneficjent winien prowadzić gospodarstwo przez okres 5 lat od dnia uzyskania dofinansowania (co byłoby równoznaczne ze spełnieniem docelowo kryterium 3 - bądź 5 - letniego stażu pracy przez każdego beneficjenta w okresie korzystania z pomocy), to jednak do przeciwnego wniosku mogło prowadzić występowanie we wzorcu umownym dwóch pojęć, tj. pojęcie stażu pracy w gospodarstwie rolnym i pojęcie prowadzenia gospodarstwa rolnego, które na pierwszy rzut oka mogły być odbierane, jako mające ten sam desygnat. Zasada ograniczająca możliwość przyznania pomocy do osób posiadających gospodarstwo rolne przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy przed zawarciem umowy mogła sugerować, w razie utożsamienia powyższych pojęć, że staż pracy może być uzupełniany po zawarciu tej umowy o dalsze okresy, przewyższające dotychczasowe max. 12 miesięcy.

M. G. (2) wypełniając przy pomocy żony wniosek o przyznanie pomocy finansowej, zaznaczył co prawda, że zobowiązuje się do uzupełnienia wykształcenia w okresie 5 lat od dnia rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego, tj. od dnia 1 grudnia 2003 r., niemniej jednak - w świetle niejednoznacznych zapisów umownych - uzasadnione zdaniem Sądu Okręgowego było jego początkowe przekonanie, że wystarczające jest uzupełnienie wykształcenia jedynie na poziomie średnim pozarolniczym, przy jednoczesnym osiągnięciu 3 - letniego stażu pracy w gospodarstwie.

Zdaniem Sądu Okręgowego należy mieć na uwadze orzecznictwo Sądu Najwyższego, który ustosunkował się do kwestii ewentualnych rozbieżności w rozumieniu zapisów umownych wskazując, że „Odbiorca oświadczenia woli może skutecznie powołać się na sens przez siebie rozumiany tylko wtedy, gdyż każdy uczestnik obrotu znajdujący się w podobnej sytuacji, a w szczególności dysponujący takim samym zakresem wiedzy o oświadczeniu i okolicznościach jego złożenia, zrozumiałby tak samo jego znaczenie” (sygn. akt. I CSK 261/07, LEX 359453).

W niniejszej sprawie istnieją przesłanki, by uznać, iż strony umowy o dofinansowanie projektu były podmiotami nierównorzędnymi, posiadającymi różny zakres wiedzy dotyczący interpretacji zapisów umownych. Zarówno M. G. (2), jak i jego żona, polegali na pouczeniach uzyskanych od urzędników zatrudnionych w Agencji, upewniając się, że pozwany będzie w stanie wywiązać się z przyjętych na siebie zobowiązań.

Sąd Okręgowy wskazał, że abstrahując od przedstawionej powyżej kwestii niejednoznaczności w zakresie zaliczania stażu pracy i nawet biorąc pod uwagę sposób interpretacji umowy prezentowany przez Agencję - (...) nade wszystko nie miał obiektywnej możliwości uzupełnienia samego wykształcenia w oznaczonym w umowie czasie. Alternatywą dla drogi wybranej przez pozwanego było podjęcie nauki w 4 - letnim technikum, bez konieczności uprzedniego ukończenia liceum ogólnokształcącego. Zgodnie bowiem z obowiązującym od 1 września 2004 r. systemem edukacji, zdobycie tytułu technika rolnika było możliwe albo po ukończeniu 3 - letniego liceum ogólnokształcącego i następnie 2 - letniej szkoły policealnej, tak jak to uczynił pozwany, albo po ukończeniu 4 - letniego technikum. W tej dacie wymienione szkoły powstały m.in. w miejsce dotychczasowych szkół ponadpodstawowych dla dorosłych (art. 2c ust. 4 ustawy z dnia 8 stycznia 1999 r. Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego - Dz.U. nr 12, poz. 96 że zm.). Należy jednak zauważyć, że nawet podejmując w pierwszym możliwym terminie (tj. we wrześniu 2005 r.) naukę w 4 - letnim technikum, pozwany ukończyłby szkoły dopiero w połowie 2009 r., a więc już po upływie 5 - letniego terminu, liczonego od daty rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego, tj. po 1 grudnia 2008 r. Tym samym w żadnym wypadku nie wywiązałby się on z zobowiązania przewidzianego w umowie. W tej mierze należy zwrócić uwagę na

zaniedbanie, jakiego dopuściła się Agencja na etapie przyjmowania wniosku i wypłaty dofinansowania, nie badając wystarczająco dokładnie tego, czy po stronie pozwanego występuje realna możliwość uzupełnienia wykształcenia w wymaganym terminie. To bowiem przede wszystkim na niej, jako na podmiocie profesjonalnym, zajmującym się na bieżąco realizacją Programu „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, 2004 – 2006”, spoczywał obowiązek analizy powyższej okoliczności. Agencja dysponowała bowiem w tej mierze określonymi środkami finansowymi przekazanymi z budżetu Unii Europejskiej, którymi winna była dysponować w sposób racjonalny, po przeprowadzeniu należytej weryfikacji tego, czy wnioskodawcy - przynajmniej potencjalnie, obiektywnie - są w stanie spełnić nakładane na nich zobowiązania. Agencja posiadała przy tym odpowiednie zasoby osobowe, tj. urzędników, którzy mieli obowiązek udzielania wnioskodawcom wyczerpujących i nie wprowadzających w błąd informacji na temat udzielanego dofinansowania, co było tym bardziej istotne, jeżeli weźmie się pod uwagę niejednoznaczność postanowień zawartych w umowie, której treść była im w zasadzie narzucana.

W tej sytuacji nie można zdaniem Sądu Okręgowego zarzucać pozwanemu braku starań w zakresie poszukiwania szkoły dla dorosłych prowadzącej w 2005 r. nabór do 4 - letniego technikum, gdy szkoła znajdująca się najbliżej jego miejsca zamieszkania takiego naboru nie prowadziła, a oferowała inne możliwości edukacji w celu uzyskania tytułu technika rolnika.

Brak jest jednocześnie podstaw do obciążania pozwanego, a także jego żony konsekwencjami w postaci obowiązku zwrotu całej uzyskanej pomocy finansowej wraz z odsetkami, jak od należności podatkowych, gdyż przemawiają przeciwko temu zasady współżycia społecznego.

Art. 5 k.c. stanowi, że nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony.

Sąd Okręgowy, oceniając stan faktyczny w niniejszej sprawie, wziął pod uwagę cel umowy, stopień i zakres ewentualnego uchybienia przez pozwanego w zakresie zobowiązań umownych, dochowanie należytej staranności przy realizacji tychże zobowiązań oraz proporcjonalności pomiędzy dotkliwością sankcji, jaką byłoby dla pozwanych spełnienie wobec powoda żądania pozwu, a faktycznym stopniem dokonanego przez nich uchybienia.

Pozwany wypełnił wszystkie warunki określone w Umowie o dofinansowanie projektu, z wyjątkiem dyskusyjnego braku uzupełnienia wykształcenia. Nie można co prawda uznać, iż uzupełnienie wykształcenia było świadczeniem pobocznym, bowiem strona umowy - Agencja tak tego w umowie nie określiła (wymieniając zobowiązania beneficjenta nie zróżnicowała ich na świadczenie główne oraz poboczne), jednak zważyć należy, iż uzupełnienie wykształcenia było zobowiązaniem wymienionym w dalszej kolejności. Upřednio wymieniono osiem innych powinności, które należało spełnić będąc beneficjentem pomocy. W tym kontekście uznać można, iż uzupełnienie wykształcenia nie było celem głównym, w związku z którym otrzymywana była pomoc. Niewątpliwie takim celem był rozwój gospodarstwa rolnego i prowadzenie go przez okres co najmniej 5 lat od dokonania wypłaty przez Agencję. Cel ten został osiągnięty, gdyż pozwany skutecznie wykorzystał środki przyznane w ramach pomocy na rozwój gospodarstwa rolnego i w dalszym ciągu je prowadzi, mimo upływu wymaganego 5-letniego okresu. Wypłata przyznana w ramach pomocy rzeczywiście „ułatwiła start młodemu rolnikowi”, co zostało w toku procesu wykazane. Należy także wziąć pod uwagę stopień należytej staranności, jaki wykazał pozwany, dążąc do wypełnienia warunków umowy. Po tym, zaraz jak zrozumiał na skutek upomnienia ze strony Agencji, że uzyskanie przez niego wykształcenia średniego ogólnego nie będzie wystarczające, w najbliższym możliwym okresie podjął naukę w szkole policealnej o profilu rolniczym i zdobył ostatecznie tytuł technika rolnika. Pozwany poniósł przy tym koszty kształcenia zakwestionowanego przez Agencję, jak również niewątpliwie poświęcił wiele czasu i uwagi na nauki w kolejnych szkołach, w których się kształcił, ale nie zważając na te okoliczności, z determinacją dążył do wypełnienia umownego wymogu dotyczącego uzupełnienia wykształcenia, prowadząc jednocześnie gospodarstwo rolne. Nie można zatem pozwanemu zarzucić, jakoby nie wykazał chęci ani dobrej woli, by dochować warunków umowy.

W ocenie Sądu Okręgowego ważna jest także proporcjonalność pomiędzy dotkliwością sankcji, jaką byłoby dla pozwanego spełnienie wobec powódki żądania pozwu a faktycznym stopniem dokonanego przez niego uchybienia. Zwrot pomocy uzyskanej w ramach programu wraz z odsetkami wiązałby się z dużym uszczerbkiem dla pozwanego i jego rodziny, oznaczając w praktyce zaprzepaszczenie tego, co pozwany do tej pory osiągnął w zakresie prowadzenia gospodarstwa. Pozwany zainwestował środki przyznane w ramach pomocy na rozwój gospodarstwa i w dalszym ciągu może osiągać z niego dochody. Zwrot zainwestowanej kwoty z uwagi na wykorzystanie środków uzyskanych w ramach pomocy wiązałby się z koniecznością zdobycia tych środków z innych źródeł, co z uwagi na sytuację, w jakiej znajdują się pozwani, byłoby znacznie utrudnione. Także wysokość odsetek, jakie są naliczane od należności głównej, o której zwrot wniosowała powodowa Agencja, byłaby zbyt wysoka w stosunku do możliwości zarobkowych pozwanego. Mając powyższe na uwadze, Sąd uznał, iż sankcja, jaka wiązałaby się z uwzględnieniem powództwa byłaby zbyt dotkliwa dla pozwanych w stosunku do ewentualnego uchybienia, jakie miało miejsce.

Wszystkie powyższe okoliczności przemawiają zatem zdaniem Sądu Okręgowego za uznaniem, że Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa występując wobec pozwanych z żądaniem zwrotu udzielonej pomocy finansowej, nadużyła przysługującego jej prawa, w konsekwencji czego Sąd uchylił nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym w dniu 20 kwietnia 2010 r. i oddalił powództwo w całości.

Powódka zaskarżyła w całości wyrok apelacją, w której zarzuciła:

1) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., polegające na dokonaniu przez Sąd I instancji ustaleń sprzecznych z zebrany materiałem dowodowym poprzez błędne przyjęcie przez Sąd, iż:

- pozwany M. G. (2) wypełnił zobowiązanie dotyczące zdobycia wymaganych kwalifikacji zawodowych, mimo nieuzupełnienia w terminie wykształcenia i w związku z tym nie doszło do naruszenia przez pozwanego M. G. (2) umowy nr (...) o dofinansowanie projektu z dnia 29.11.2004 r. poprzez zaistnienie okoliczności wymienionej w § 6 ust. 1 pkt 3) w zw. z § 5 ust. 1 pkt 9) i 10) w zw. z § 2 ust. 1 pkt 1) przedmiotowej umowy oraz przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 08.09.2004r. w sprawie uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006 (Dz. U. z 2004r., Nr 207, poz. 2117) zawartych w załączniku Uzupełnienie Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006 w Działaniu 1.2 „Ułatwianie startu młodym rolnikom” dotyczących kryterium dostępu do programu pomocowego w zakresie obowiązku uzupełnienia przez beneficjenta kwalifikacji zawodowych w okresie nie dłuższym niż 5 lat od chwili podjęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego;

- kryteria dotyczące kwalifikacji zawodowych, zarówno w zakresie stażu pracy w gospodarstwie rolnym, jak i wykształcenia nie zostały szczegółowo określone w treści zawartej przez strony umowy nr (...);

- powód (...) była zobowiązana, na etapie przyjmowania wniosku o dofinansowanie projektu i wypłaty dofinansowania, do dokładnego badania czy po stronie pozwanego występuje realna możliwość uzupełnienia wykształcenia w wymaganym terminie, tj. do dnia 1.12.2008 r. oraz do informowania, jakie kroki powinien przedsięwziąć pozwany celem dochowania warunków umowy, mimo że ww. umowa łącząca strony takiego obowiązku nie przewidywała,

- pozwany M. G. (2) dążył w sposób aktywny i skuteczny do spełnienia zobowiązania w zakresie uzupełnienia wymaganego wykształcenia w terminie do dnia 1.12.2008 r. (vide: § 5 ust. 1 pkt 9) i 10) w zw. z § 2 ust. 1 pkt 1) ww. umowy nr (...), w sytuacji, gdy pozwany nie składał u powoda wniosku o przedłużenie terminu do wypełnienia zobowiązania wynikającego z umowy (wniosku o aneksowanie umowy), mimo iż miał taką możliwość, stosownie do § 7 ust. 1 ww. umowy;

- warunek uzupełnienia wykształcenia, z uwagi na to, iż był zobowiązaniem wymienionym w umowie w dalszej kolejności nie był celem głównym, a był celem niejako pobocznym, pomimo, iż zawarta pomiędzy stronami umowa nie różnicowała warunków w niej określonych na świadczenia główne i poboczne;

2) naruszenie art. 354 § 1 k.c. przez jego błędną wykładnię - poprzez błędne przyjęcie przez Sąd I instancji, że:

- powód (...) była zobowiązana, na etapie przyjmowania wniosku o dofinansowanie projektu i wypłaty dofinansowania, do dokładnego badania czy po stronie pozwanego występuje realna możliwość uzupełnienia wykształcenia w wymaganym terminie tj. do dnia 01.12.2008 r. oraz do informowania, jakie kroki powinien przedsięwziąć pozwany celem dochowania warunków umowy, mimo że ww. umowa łącząca strony takiego obowiązku nie przewidywała,

- pozwany M. G. (2) dążył w sposób aktywny i skuteczny do spełnienia zobowiązania w zakresie uzupełnienia wymaganego wykształcenia w terminie do dnia 01.12.2008 r. (vide: § 5 ust. 1 pkt 9) i 10) w zw. z § 2 ust. 1 pkt 1) ww. umowy nr (...), w sytuacji, gdy pozwany nie składał u powoda wniosku o przedłużenie terminu do wypełnienia zobowiązania wynikającego z umowy (wniosku o aneksowanie umowy), pomimo, iż miał taką możliwość, stosownie do § 7 ust. 1 ww. umowy.

Podnosząc te zarzuty powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kosztów postępowania przed Sądami I i II instancji, alternatywnie – o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do Sądu I instancji do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania.

Pozwani wniesli o oddalenie apelacji całości jako bezzasadnej oraz zasądzenie od powódki na ich rzecz kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

Powódka w ramach zarzutów naruszenia prawa procesowego, podniosła zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., które to naruszenie, zdaniem powódki, polegało na błędnym przyjęciu że kryteria dotyczące kwalifikacji zawodowych, zarówno w zakresie stażu pracy w gospodarstwie rolnym, jak i wykształcenia, nie zostały szczegółowo określone w treści zawartej przez strony umowy nr (...). Prawdą jest, iż sama umowa nie wskazuje precyzyjnie w jakim zakresie pozwany M. G. (2) winien był uzupełnić swe kwalifikacje zawodowe. Trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, iż o treści łączącego strony stosunku zobowiązaniowego przesądzała nie tylko treść zawartej przez strony dnia 29 listopada 2004 r. umowy, lecz również przepisy aktów prawnych wskazanych w § 10 tej umowy, w tym przepisy rozporządzenia Komisji WE Nr 817/2004 oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”. Z treści tych aktów prawnych jednoznacznie wynika, jakie kryteria muszą spełnić osoby ubiegające się o pomoc. Z tych aktów prawnych wynika m.in., iż jeśli chodzi o kwalifikacje zawodowe, to decydowały o nich staż pracy w gospodarstwie rolnym i wykształcenie. Co do zasady kwalifikacje zawodowe decydujące o możliwości skorzystania z programu wspierającego młodych rolników, musiały być spełnione w dacie zawierania umowy o dofinansowanie. Przewidziana była natomiast możliwość uzupełnienia braków w zakresie kwalifikacji zawodowych, przy czym możliwość taka dotyczyła jedynie braku wymaganego wykształcenia. Kwestia stażu pracy była natomiast badana wyłącznie na dzień zawarcia umowy i nie podlegała ponownej ocenie, a co za tym idzie, to kryterium nie podlegało uzupełnieniu.

O tym, że jedynie wykształcenie mogło być uzupełnione już po zawarciu umowy, świadczy również treść zawartej przez strony umowy. W § 5 ust. 1 pkt 9 umowy pozwany M. G. (2) zobowiązał się właśnie do uzupełnienia wykształcenia. W

sytuacji, gdy pozwany M. G. (2) nie miał ani 5-letniego, ani 3-letniego stażu pracy w gospodarstwie rolnym, winien był uzupełnić swe wykształcenie do poziomu wykształcenia co najmniej średniego rolniczego.

Twierdzenia pozwanego M. G. (2), iż inaczej rozumiał wymóg uzupełnienia kwalifikacji zawodowych, uznać należy za niewiarygodne. Z treści odwołania pozwanego z dnia 7 kwietnia 2009 r. wynika bowiem, iż był on świadom konieczności uzupełnienia wykształcenia i to do poziomu wykształcenia średniego rolniczego. W swym odwołaniu pozwany wskazał jedynie, iż uzupełnia wykształcenie zgodnie z możliwościami, jakie daje polski system edukacji dorosłych i uzupełnienie wykształcenia do wymaganego poziomu średniego rolniczego nastąpi bez zbędnej, spowodowanej złą wolą pozwanego, zwłoki. Gdyby pozwany faktycznie pozostawał w przekonaniu, iż istniała możliwość doliczenia do okresu prowadzenia gospodarstwa rolnego okresu przypadającego już po zawarciu umowy z powodową Agencją, a tym samym po zawarciu umowy spełnił warunek posiadania stażu 3-letniego i w związku z tym wystarczającym byłoby uzupełnienie do poziomu wykształcenia średniego pozarolniczego, to z pewnością w swym odwołaniu z dnia 7 kwietnia 2009 r. powołałby się jedynie na fakt ukończenia w 2008 r. liceum ogólnokształcącego dla dorosłych i uzupełnienia wykształcenia właśnie do poziomu średniego nierolniczego.

Reasumując, w sytuacji, gdy pozwany M. G. (2), zawierając umowę z powodową Agencją, miał jedynie niespełna roczny okres pracy w gospodarstwie rolnym i wykształcenie podstawowe, to po zawarciu umowy winien był uzupełnić to wykształcenie w okresie do dnia 1 grudnia 2008 r. do poziomu średniego rolniczego. Tego warunku pozwany nie spełnił.

W sytuacji, gdy pozwany M. G. (2) nie wypełnił zobowiązania dotyczącego zdobycia wymaganych kwalifikacji zawodowych w ustalonym przez strony terminie, zgodzić się należy z podniesionym w apelacji powódki zarzutem, iż błędnym było stanowisko Sądu Okręgowego, iż nie doszło do naruszenia przez pozwanego M. G. (2) łączącej strony umowy.

Powodowa Agencja w ramach zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. podniosła również, iż wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, nie było podstaw do przypisywania jej na etapie przyjmowania wniosku o dofinansowanie projektu i wypłaty dofinansowania zobowiązana do dokładnego badania czy po stronie pozwanego występuje realna możliwość uzupełnienia wykształcenia w wymaganym terminie, tj. do dnia 1 grudnia 2008 r. oraz do informowania, jakie kroki powinien przedsięwziąć pozwany celem dochowania warunków umowy, mimo że umowa łącząca strony takiego obowiązku nie przewidywała.

Prawdą jest, iż umowa takiego zobowiązania *expressis verbis* na powodową Agencję nie nakładała. Tym niemniej, nie można pomijać, iż obowiązek analizy, czy istnieje realna możliwość spełnienia zobowiązań, które mają być nałożone na drugą stronę umowy, można wywieść z ogólnej zasady prowadzenia negocjacji z poszanowaniem dobrych obyczajów oraz ogólnej zasady lojalności kontraktowej. Biorąc pod uwagę akcentowaną przez Sąd Okręgowy silniejszą pozycję powodowej Agencji w stosunku do pozycji i przede wszystkim poziomu świadomości prawnej i rozeznania rolników, z którymi tego typu umowy są zawierane, zgodzić się należy z Sądem Okręgowym, iż obowiązki powodowej Agencji nie mogą ograniczać się do formalnego przyjmowania wniosków o dofinansowanie w ramach realizowanych przez powódkę programów. Powódka dysponuje środkami publicznymi m.in. na kształcenie pracowników, którzy mają służyć pomocą przy wypełnianiu wniosków, ale również uświadamiać znaczenie podejmowanych przez rolników zobowiązań.

Tym niemniej, w niniejszej sprawie pozwany M. G. (2) nie przedstawił wiarygodnych dowodów, mogących świadczyć o tym, że pomimo pomocy ze strony pracowników powodowej Agencji nie rozumiał przyjętego na siebie zobowiązania do uzupełnienia wykształcenia rolniczego. Co więcej, dla wykazania bezzasadności roszczeń powodowej Agencji wskazywał, że podjął w tym kierunku stosowne kroki i ostatecznie ciężące na nim zobowiązania do uzyskania wykształcenia średniego rolniczego wykonał bez zbędnej zwłoki.

Spór w niniejszej sprawie, jak trafnie ujął to Sąd Okręgowy, sprowadza się do oceny czy pozwany miał obiektywną możliwość uzupełnienia wykształcenia zgodnie z przyjętym na siebie zobowiązaniem do poziomu średniego rolniczego w terminie do dnia 1 grudnia 2008 r.

Do tego głównego zagadnienia odnosi się kolejny zarzut apelacji, w którym powódka odwołując się do art. 233 § 1 k.p.c. zakwestionowała ustalenie Sądu Okręgowego, iż pozwany M. G. (2) dążył w sposób aktywny i skuteczny do spełnienia zobowiązania w zakresie uzupełnienia wymaganego wykształcenia w terminie do dnia 1 grudnia 2008 r., w sytuacji, gdy zdaniem powódki, pozwany nie składał w powodowej Agencji wniosku o przedłużenie terminu do wypełnienia zobowiązania wynikającego z umowy, tj. wniosku o aneksowanie umowy, mimo iż miał taką możliwość stosownie do § 7 ust. 1 ww. umowy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego ustalenia Sądu Okręgowego co do tego, że pozwany aktywnie i z należytą starannością dążył do uzupełnienia wykształcenia, bowiem podjął naukę z najbliższym możliwym terminie i ukończył ją bez zbędnej zwłoki, są prawidłowe. Co prawda pozwany M. G. (2) nie podjął nauki w technikum rolniczym, które dawało szansę na uzupełnienie wykształcenia w 4-letnim okresie, tym niemniej nie można pomijać faktu, iż obrana przez pozwanego droga edukacji nie wynikała z jego fanaberii, lecz realiów związanych z przemianami w polskim systemie edukacji dla dorosłych. W pobliżu miejsca zamieszkania pozwanego nie odbył się nabór do technikum rolniczego, więc pozwany rozpoczął edukację w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych, po ukończeniu którego mógł i faktycznie kontynuował naukę w szkole policealnej i uzyskał wymagany tytuł technika rolnika.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie ma racji powodowa Agencja wskazując, że pozwany M. G. (2) w sposób zawiniony nie dotrzymał terminu uzupełnienia wykształcenia, gdyż mógł podjąć naukę w systemie eksternistycznym, czy też mógł rozpocząć naukę jeszcze przed podpisaniem umowy z powodową Agencją. Teoretycznie możliwość uzupełnienia wykształcenia w systemie eksternistycznym istniała. Trzeba jednakże zwrócić uwagę na fakt, iż oferta pomocy finansowej została skierowana do osoby dorosłej, która edukację skończyła na poziomie szkoły podstawowej, mającej rodzinę i co najistotniejsze, prowadzącej już gospodarstwo rolne. Oczekiwanie, by pozwany poszukiwał możliwości uzupełnienia wykształcenia w znacznej odległości od swego miejsca zamieszkania i to w systemie eksternistycznym, który zakłada bardzo znaczny nakład samodzielnej pracy, nie wydaje się uzasadnione. Jak natomiast słusznie wskazał Sąd Okręgowy, pozwany podejmując edukację nie w liceum ogólnokształcącym, lecz w technikum, również nie miał szans dotrzymania terminu uzupełnienia wykształcenia wskazanego w umowie. Prawdą jest, iż w § 7 ust. 1 zawartej przez strony umowy przewidziana została możliwość zawarcia aneksu do umowy i wydłużenia terminu na uzupełnienie wykształcenia, tym niemniej, z tego zapisu umowy wynika, iż było to jedynie uprawnienie powódki, a nie obowiązek. Poza tym, sam fakt niezłożenia wniosku o aneksowanie umowy nie oznacza, że pozwany nie podejmował starań o uzupełnienie wykształcenia aktywnie i z dużym zaangażowaniem.

Jako nierealne, a tym samym nieuzasadnione, należy ocenić oczekiwanie powódki, by pozwany uzupełnił wykształcenie w systemie eksternistycznym, bądź też podjął edukację jeszcze przed zawarciem umowy, by w ten sposób wypełnić przyszłe zobowiązanie do uzupełnienia wykształcenia.

Trzeba bowiem mieć na uwadze, nie tylko wyżej wskazane już okoliczności, tj. fakt, iż pozwany M. G. (2), podejmując się uzupełnienia edukacji, miał nie tylko zobowiązania rodzinne, ale prowadził gospodarstwo rolne. Podjęcie nauki przez osobę dorosłą, która swą edukację skończyła kilka lat wcześniej na poziomie szkoły podstawowej, nie mogło odbyć się bez dużego zaangażowania i wysiłku ze strony pozwanego.

Sąd Okręgowy uznał zatem, iż żądanie ze strony powodowej Agencji zwrotu przez pozwanych udzielonej pomocy finansowej, jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Z tą oceną, w świetle okoliczności niniejszej sprawy, należy się zgodzić. Co prawda Sąd Okręgowy stwierdził również, iż warunek uzupełnienia wykształcenia, nie był celem głównym umowy, lecz celem niejako pobocznym, i to stanowisko słusznie zakwestionowała w apelacji powodowa Agencja. Po pierwsze, treść łączącego strony stosunku zobowiązaniowego nie daje podstaw do takiego wniosku, jaki wysnuł Sąd Okręgowy. Po drugie, z aktów prawnych, w oparciu o które realizowany był program zakładający wsparcie dla młodych rolników, wynika wniosek wręcz przeciwny.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, należy w niniejszej sprawie wziąć pod uwagę to, jaki był cel przeznaczenia środków unijnych na pomoc młodym rolnikom. Niewątpliwie chodziło o podniesienie poziomu edukacji, czyli poziomu wiedzy wśród młodych rolników, którzy podjęli się prowadzenia gospodarstwa rolnego, nie mając odpowiedniego doświadczenia. (...), zapewniająca odpowiedni poziom wiedzy, to jeden z podstawowych czynników decydujących o rozwoju polskiej wsi.

Faktem powszechnie znanym jest to, iż poziom wiedzy i doświadczenia są głównymi czynnikami wpływającymi na możliwość poprawy kondycji ekonomicznej gospodarstw, w tym dostosowanie produkcji do wymogów rynku, poprawy jakości oraz stosowanych technologii efektywnych pod względem ekonomicznym i przestrzegania wymagań w zakresie bezpieczeństwa pracy, higieny. Ten szeroko rozumiany cel umowy został spełniony, bowiem pozwany M. G. (2) uzupełnił swe wykształcenie.

W sytuacji zatem, gdy pozwanemu M. G. (2) nie można postawić zarzutu niedochowania należytej staranności w uzyskaniu wymaganego wykształcenia, i co do zasady główny cel umowy został osiągnięty, żądanie zwrotu całości udzielonej pomocy, uznać należy za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny uznał, iż pomimo tego, że części z zarzutów apelacji, nie sposób odmówić racji, zaskarżony wyrok odpowiada prawu. Dlatego też Sąd Apelacyjny apelację powodowej Agencji oddalił w oparciu o art. 385 k.p.c.